

Γράφει: Πανίκος Παιονίδης

ΕΤΟΙΜΟΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΚΑΤΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ

Ο Κώστας Γαβράς δεν είναι απλώς ένας μεγάλος σκηνοθέτης, που έθεσε αποφασιστικά τη σφραγίδα του στην έβδομη Τέχνη των ημερών μας. Είναι ταυτόχρονα μια προσωπικότητα του πνευματικού χώρου, που δρασκελά κατά πολύ τα σύνορα της Γαλλίας, όπου ζει από χρόνια και δημιουργεί. Πρόσφατα όταν ο Πρόεδρος Μιττεράν έκανε το ταξίδι του αστραπής στην Αθήνα πήρε προσωπικά τον Γαβρά στο τηλέφωνο και του ζήτησε να τον συνοδεύσει.

— Νόμισα, λέει ο Κώστας, πως θάμουνά μέλος μιας ομάδας αλλά τελικά αποδείχθηκε πως δεν ήταν τέτοια η περίπτωση.

Ηταν ο μόνος συνοδός και είχε όλη την ευκαιρία να μιλήσει σε προσωπικό επίπεδο με τον Γάλλο Πρόεδρο πάνω σ' ένα ευρύτατο κύκλο θεμάτων που αφορούν την Ελλάδα. Κι όταν επέστρεψε από το ταξίδι οργάνωσε μεγάλη δημοσιογραφική διάσκεψη για να ξεκαθαρίσει ζητήματα, που στον γαλλικό τύπο παραμορφώνονταν συστηματικά. Παρούσα στην Διάσκεψη Τύπου ήταν και η υπουργός Πολιτισμού της Ελλάδας Ντόρα Μπακογιάννη.

— Τελευταία έγιναν εθνικιστές! — λέει γελώντας ο Γαβράς — μ' ενδιαφέρουν πολύ τα προβλήματα που απασχολούν την Ελλάδα. Βλέπω και τις αδικίες να πυκνώνουν....

Οι επισκέψεις στην οδό Σεν Τζάκ αρ. 244, κάπου κοντά στους κήπους του Λουξεμβούργου, ήταν πάντα κάτι σαν ανάγκη για μας. Πριν χρόνια, όταν πρωτογνωριστήκαμε ήταν η οδός Σεβερίν. Εκεί, σ' ένα μικρό διαμέρισμα, στην καρδιά του Σεντ Μισιέλ, μέσα στα στενωπόκακα με τα τουριστικά εστιατόρια, ζούσε με την Μισιέλ που είχε γίνει διάσημη με τις τολμηρές της δημοσιογραφικές αποστολές στους Βιετκόκ και τους Τουπαμάρος.

Τώρα η Μισιέλ είναι παραγωγός κι όπως μούλεγε, εκείνες ακριβώς τις μέρες «εργοδοτούσε» τον Κώστα για να την βοηθήσει στα γυρίσματα. Έχουν κι ένα μικρό παιδί, που ήρθε αργά και μας έφερε μεγάλη χαρά. Ο μεγάλος γιός τέλειωσε Σχολή Κινηματογράφου στη Νέα Υόρκη.

Πρέπει να πω παρεμπιμπόνητως, ότι τ' όνομα του Κώστα Γαβρά είναι τόσο πολύ γνωστό στην Αμερική, που όταν συνάντησα κάποτε ένα μεγάλο παραγωγό στη Νέα Υόρκη που ανέφερε τον Γαβρά σαν ένα από τα πρώτα ονόματα στο χώρο της σκηνοθεσίας.

Σύντομα, απ' ότι φαίνεται, θάχουμε την ευκαιρία κι εδώ στην Κύπρο να δούμε συγκεντρωμένες τις ταινίες Γαβρά. Το Φεστιβάλ θα το οργανώσουν το Γαλλικό Πολιτιστικό κέντρο, που απ' ό,τι μου αποκάλυψε ο Γαβράς, του έστειλε ήδη και σχετική πρόσκληση. Που την δέχτηκε με χαρά κι άρχισε μάλιστα και τις σχετικές προετοιμασίες. Μένει μόνο να ξεκαθαρίσει ο ίδιος τις ημερομηνίες, που θα τις ξέρει, κατά πάσα πιθανότητα, μετά το ταξίδι που επρόκειτο να πραγματοποιήσει στις αρχές του Ιούνη στις ΗΠΑ για να συζητήσει επιτόπου κάποιες προτάσεις που του έγιναν.

Κάτι άλλο που μας αποκάλυψε ο Κώστας είναι ότι ένας αμερικανός παραγωγός του έστειλε τα δυο άραβη που δημοσίευσε σε συνέχειες το NEW Yorker τον περασμένο Ιούλη γύρω από το θέμα των μισοαϊκών της Κανακαρίας. Τα διάβασα αλλά δεν είναι τόσο βέβαιο αν μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν πρώτη ύλη ενός σεναρίου.

Στην Κύπρο όμως θαρθεί οποιοδήποτε ο Γαβράς τον Αύγουστο όταν θα βρίσκεται εδώ ο Νταλάρας. Είχε παρευρεθεί και στην συναυλία Νταλάρα στο Παρίσι και τον ενθουσίασε η απήχηση που είχε στο κοινό το μήνυμά του ήθελε να μεταδώσει. Και τότε θα δει τι ποιο συγκεκριμένο μπορεί να κάνει για την Κύπρο.

Ενα είναι βέβαιο, ότι αυτή την φορά είδα ένα Γαβρά αποφασισμένο να κάνει πράγματα κάτι το πολύ ουσιαστικό για το δράμα και τους αγώνες του λαού μας. Τον είδα γενικά πολύ πιο δεμένο με την Κύπρο και ίσως γι' αυτό θα πρέπει να πιστώσουμε και την προέβια μας στο Παρίσι αλλά και προσωπικά τον πρόεδρο της εκει Κυπριακής Δημοκρατίας Ευαγόρα Μαυρομάτη, που διατηρεί στενή επαφή με τον Γαβρά.

Ο Υβ Μοντάν στην περίφημη ταινία του Γαβρά «Ζ».

«La Petite Apocalypse» η τελευταία πολιτική σάτιρα του Γαβρά.

Ερχεται στην Κύπρο ο Κώστας Γαβράς

Η καινούργια μας συνάντηση έγινε στις 29 του Μάη, την επομένη της επιστροφής μας με την Έλλη, από το Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Κριτικών Λογοτεχνίας, που έγινε από τις 23 μέχρι τις 27 του Μάη στην Λυών. Ήθελα κατ' αρχήν την γνώμη του Γαβρά πάνω σε μια σειρά καυτά θέματα, που είχαν τεθεί και συζητηθεί στο Συνέδριο και αφορούσαν την έτσι λεγόμενη εθνική και ευρωπαϊκή πολιτιστική ταυτότητα.

Ηταν όμως και μια ευκαιρία να ξαναδώμε ένα παλιό καλό φίλο. Μεταφέρω πιο κάτω το κείμενο της συνομιλίας όπως το ηχογράφησα.

Π.Π.: Κώστα αυτή την στιγμή έρχομαι από ένα Συνέδριο της Διεθνούς Ένωσης Κριτικών Λογοτεχνίας, που έγινε στην Λυών. Θέμα του Συνεδρίου το πολύ ζεστό θέμα της λεγόμενης εθνικής πολιτιστικής ταυτότητας και το κατά πόσο επισήμια νοείται οποιοδήποτε τάσεις στις εθνικές λογοτεχνίες προς μια ευρωπαϊκή πολιτιστική ταυτότητα. Είναι ενδιαφέρον λοιπόν να δούμε αυτό το θέμα σε άλλους χώρους της τέχνης. Α.χ. στον χώρο του κινηματογράφου όπου απ' ότι αντιλαμβάνομαι το οικογενειακό στοιχείο είναι πολύ πιο έντονο γιατί εδώ το κύριο στοιχείο είναι η εικόνα.

Κ.Γ.: Το πρόβλημα στον κινηματογράφο τίθεται σε δυο επίπεδα. Στο οικονομικό επίπεδο κι ύστερα στο δημιουργικό. Όσον αφορά το οικονομικό επίπεδο μπορούμε να πούμε ότι η ιδέα ενός ευρωπαϊκού κινηματογράφου προχωρεί αρκετά καλά κι τούτο με κέντρο την Γαλλία και με βάση τους νόμους που έχουν γίνει για ενίσχυση των κινηματογραφικών παραγωγών. Η πολιτική της Γαλλίας στα τελευταία δεκαπέντε χρόνια είναι προς αυτή την κατεύθυνση.

Τώρα όσον αφορά το δημιουργικό στοιχείο, που είναι πιο σοβαρό. Εγώ πιστεύω, ότι ο κινηματογράφος, οι ταινίες είναι κατ' αρχή προσωπικές. Ύστερα είναι εθνικές και ύστερα μπορεί να περκαίνεις είναι και ευρωπαϊκές. Πάνω απ' όλα όμως είναι προσωπικές οι ταινίες.

...Τώρα μπορεί να πει κανείς ότι υπάρχει ευρωπαϊκός κινηματογράφος, σ' αντίθεση προς τον αμερικανικό κινηματογράφο, από τον ιαπωνικό κτλ... Οι ταινίες του Φελλίνι Α.χ. είναι βαθειά προσωπικές κι αυτό τις κάνει και οικογενειακές.

Π.Π.: Πως μπορούμε να διαχωρίσουμε τις ταινίες, που παράγονται στην Ευρώπη, από Ευρωπαίους σκηνοθέτες, από τις ταινίες που παράγονται στις ΗΠΑ;

Κ.Γ.: Κατ' αρχή τα οικονομικά συστήματα παραγωγής των ταινιών είναι τελείως διαφορετικά. Τα συστήματα και παραγωγής και διανομής είναι τελείως διαφορετικά. Γι' αυτό μιλούσα για τα δυο επίπεδα. Τελικά, φυσικά, το οικονομικό επίπεδο αποφασίζει ποιες ταινίες θα γίνουν και ποιές δεν θα γίνουν. Στην Γαλλία λ.χ. γίνονται πολλές ταινίες που δεν θα γίνονταν ποτέ στην Αμερική, και τούτο γιατί οι οικονομικές

συνθήκες βοηθούν αυτές τις ταινίες να γίνουν. Ενωώ εδώ και την κρατική παρεμβολή και τον τομέα της διανομής και το κοινό που πηγαίνει να δει ταινίες που δεν θάβλεπαν στην Αμερική. Δεν πηγαίνουν φυσικά εκεί γιατί δεν τους το προτείνουν.

Π.Π.: Ας πάρουμε τη νοοτροπία του Ευρωπαίου πολίτη, αλλά και του ευρωπαίου σκηνοθέτη και σεναριογράφου, αφήνοντας έξω την οικονομική πλευρά. Ποια κοινά στοιχεία μπορούμε να πούμε, ότι συναντούμε στις ταινίες που δημιουργούνται στην Ευρώπη; Σ' αντιπαραβολή φυσικά προς τις αμερικανικές ταινίες.

Κ.Γ.: Ίσως, η ιδέα που μας οδηγεί όλους να φτιάξουμε πρωτότυπες ταινίες, που δεν έχουν ξαναγίνει. Φυσικά υπάρχουν και στην Αμερική νέοι σκηνοθέτες σήμερα, όπως ο Σκορτσέζε, ο Γούντυ Άλλεν, ο Κόπολα κ.α. που προσπαθούν τουλάχιστο. Γενικά όμως το οικονομικό σύστημα δεν ακολουθεί αυτό τον δρόμο. Το γαλλικό όμως σύστημα και γενικά το ευρωπαϊκό είναι πιο ανοιχτό προς αυτή την κατεύθυνση.

Π.Π.: Δηλαδή στον ευρωπαϊκό κινηματογράφο ψάχνουμε και για μια ιστορία με κάποιο βάθος;...

Κ.Γ.: Ακριβώς!

Π.Π.: Ενώ ο αμερικανικός κινηματογράφος δεν το επιδιώκει;

Κ.Γ.: Όχι, ο παραδοσιακός αμερικανικός κινηματογράφος προσπαθεί να κάνει πάντα ταινίες για το μεγάλο κοινό. Τελικά έχουν εκεί εμπορικά προβλήματα πολύ περισσότερα από τα καλλιτεχνικά.

Π.Π.: Δηλαδή εδώ αντιμετωπίζονται πιο σοβαρά τα καλλιτεχνικά προβλήματα;

Κ.Γ.: Ναι, εδώ η θεώρηση είναι πάντα καλλιτεχνική. Δεν μπορεί να πω φυσικά ότι στην Αμερική γενικά ακολουθούν ένα αντίθετο δρόμο. Δεν θέλω να πω σε αποποιήσεις γιατί υπάρχουν και σκηνοθέτες που προσπαθούν κι έχουν καλλιτεχνικές φιλοδοξίες. Γενικά όμως η ώθηση στην Αμερική είναι εμπορική, ενώ εδώ η ώθηση είναι καλλιτεχνική. Καλλιτεχνική και μ' ένα βάθος να γίνουμε σε εικόνα, να ρθούμε στον κινηματογράφο τ' ανθρώπινα, τα πολιτικά, τα κοινωνικά προβλήματα.

Π.Π.: Δηλαδή είναι σε πιο ευνοϊκή θέση εδώ ο καλλιτέχνης, ο σκηνοθέτης απ' όσο είναι στην Αμερική;

Κ.Γ.: Απ' αυτής της πλευράς φυσικά γιατί διαφορετικά ορθώνεται μπροστά του το οικονομικό πρόβλημα. Δεν έχει αυτομάτως τα λεφτά γι' αυτές τις ταινίες. Και είναι διαφορετικά εδώ τα πράγματα από την λογοτεχνία. Γιατί ο συγγραφέας παίρνει 200 σελίδες λευκές, ένα πακέτο χαρτίλευκό κι ένα μολύβι και γράφει ενώ ο κινηματογράφος έχει ανάγκη από πακέτα λεφτά για να κάνει μια ταινία. Κι αυτό αυτόματα καθορίζει πολλές φορές την κατεύθυνση που θα πάρει....

Π.Π.: Με την ευκαιρία αυτή ποια είναι Κώστα αυτή την στιγμή τα σχέδια σου; Έχεις μπροστά σου κάτι το συγκεκριμένο;

Συνομιλία του σκηνοθέτη με τον Πανίκο Παιονίδη.

Κ.Γ.: Είμαι μεταξύ δυο φίλων, εκείνου που τελείωσε κι εκείνου που πρέπει να κάνει. Και δεν ξέρω ακριβώς ποιο θα είναι.

Π.Π.: Ας πούμε δυο λόγια για εκείνο που τελείωσε, που παρεμπιμπόνητως θα θέλαμε να το δούμε τώρα στο Παρίσι κι είναι καλά να μας έλεγε και σε πιο κινηματογράφο προβάλλεται.

Κ.Γ.: Δεν ξέρω αν το παίζουν ακόμα. Θαρρώ όμως στην Κύπρο μ' αυτό το φίλμ, θα το φέρω. Θα κάνω και τους υποτίτλους. Το φίλμ μιλά για την γενιά μας πάνω κάτω. Για εκείνους που είχαν τις μεγάλες ουτοπίες το 1968 που σε συνέχεια βρέθηκαν να κατέχουν μεγάλες θέσεις στην γαλλική κοινωνία. Διοικητικές θέσεις, υψηλές. Μπροστά τους όμως υπάρχει ένα μεγάλο πρόβλημα. Δεν υπάρχει πια ελπίδα ν' αλλάξει η κοινωνία. Υπάρχει γενικά μια οπισθοδρόμηση, μια κατάρρευση των ιδανικών τελικά. Είναι ένα φίλμ πάνω σ' ένα τόνο ειρωνικό, σαρκαστικό θάλεγα γιατί οι αντιδράσεις τους είναι τελείως παράλογες.

Π.Π.: Μήπως αυτό ανατακτά μια γενικότερη κατάσταση, αυτό που λέγεται από πολλούς για φθορά ή κατάρρευση των ιδανικών; Είναι αυτό το φαινόμενο που παρατηρείται και στην Γαλλία;

Κ.Γ.: Εγώ δεν πιστεύω στην κατάρρευση των ιδανολογιών. Εκείνο που έγινε είναι μια τρομακτική ισοπέδωση που οι άνθρωποι έφτασαν στο σημείο να μην το θεωρούν πια αναγκαίο να σκέφτονται. Τ' ότι μερικές ιδεολογίες όπως η κομμουνιστική ιδεολογία έδωσε πολύ αρνητικά αποτελέσματα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όλες οι ιδεολογίες είναι κοινές. Νομίζω ότι βρισκόμαστε οπωσδήποτε σ' ένα τρομακτικό σταυροδρόμι. Οι κοινωνίες δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς ιδεολογία. Ζούμε σε μια κοινωνία όπου επικρατεί η ιδεολογία της μη ιδεολογίας. Κι αυτό είναι τελείως απάνθρωπο. Κι όταν γυρίζουμε στους αρχαίους Έλληνες αυτοί λέγανε ότι οι ιδεολογίες χρησιμεύουν για να διοικηθεί, να ζήσει μια κοινωνία.

Από την στιγμή που οι ιδεολογίες γερνούν καταρρέουν, όπως λες, πρέπει να αρθούν άλλες ιδεολογίες για να συνεχίσει η κοινωνία την πορεία της... Δηλαδή η ιδεολογία δεν είναι μια θρησκεία, είναι ένα μέσο κι όταν το μέσο δεν δουλεύει θα πρέπει να βρούμε ένα άλλο.

Π.Π.: Ενας Ρώσος μου έλεγε, ότι αυτή η κατάρρευση της ιδεολογίας στον δικό του χώρο δημιούργησε ένα κενό, που προσπαθούν αυτή την στιγμή να το γεμίσουν η θρησκεία (υπάρχει και επιστροφή στην θρησκεία) και ο εθνικισμός που κι αυτός είναι μια μορφή ιδεολογίας.

Κ.Γ.: Φυσικά, έτσι είναι. Πρόκειται για τις μόνες ιδεολογίες, που μπόρεσαν στην εποχή του κομμουνισμού, αν και δεν ήταν κομμουνισμός αυτό που είχε επικρατήσει τότε, να επιβιώσει. Δεν υπήρχε ελευθερία της σκέψης. Και οι μόνες που μπορούσαν να επιβιώσουν ήταν ο εθνικισμός, που ετράφετο μέσα στα σπλάχνα του κομμουνιστικού συστήματος και η θρησκεία που μπόρεσε παράλληλα να συμβιώσει σαν ανάγκη από μερικούς. Οι άλλες ιδεολογίες, οι άλλες φιλοσοφίες δεν μπορούσαν να κρατηθούν γιατί υπήρχε η απαγόρευση.

Λοιπόν όσον αφορά τις δυτικές κοινωνίες η γνώμη μου είναι ότι όπως έχουν σήμερα τα πράγματα ο ατομικισμός οδηγεί σε μια κατάσταση που υποσκάπτει τις γενικότερες σχέσεις μέσα στην κοινωνία. Ο καθένας λειτουργεί για τον εαυτό του. Κοιτάτε τα «καουμποϊκά» φίλμ. Εκεί κυριαρχεί ο μοναχικός καβαλάρης. Κι αυτό, πρέπει να πούμε, είναι δημιούργημα των κοινωνιών όπου κυριαρχεί η αρχή της μη ιδεολογίας.

Π.Π.: Η γαλλική κοινωνία γιατί περιέπεσε σ' αυτή την κατάσταση των αδιεξόδων; Μιλάμε για την γενιά του 1968, για τον Μάη του '68 στο Παρίσι, που αναπτέρωσε τόσες ελπίδες. Και βλέπουμε τώρα, όπως λες

και στην ταινία σου, αυτούς τους ήρωες να μετατρέπονται σε διοικητικούς λειτουργούς, σε εξάρτητα ενός μηχανισμού με όλες τις πόρτες κλειστές μπροστά τους. Γιατί αυτή η κατάληξη;

Κ.Γ.: Γιατί αυτή η ιδεολογία του Μάη του '68 έπαιξε τον ρόλο της μέσα στην κοινωνία, άλλαξε αναμφισβήτητα την κοινωνία, έφερε στην γαλλική κοινωνία μια αριστερή κυβέρνηση. Γενικά έπαιξε τον ρόλο της. Και τώρα πρέπει ν' αναγεννηθεί. Οι ιδέες της εξαντλήθηκαν. Σήμερα βλέπουμε ότι και η δεξιά ακόμη στην Γαλλία χρησιμοποιεί την ίδια γλώσσα και προτείνει τα ίδια πράγματα που πρότεινε η αριστερά ύστερα από τον Μάη, και η αριστερά του Μιττεράν στις αρχές του '80, '81. Τουλάχιστο έχει την ίδια γλώσσα. Με δυο λόγια δεν υπήρξε ανανέωση εκείνης της εποχής. Ίσως γιατί οι νέοι σήμερα δεν σκέφτονται όπως οι νέοι του 1968.

Π.Π.: Δεν υπάρχει από κάποιο μια ακτίνα ελπίδας;

Κ.Γ.: Ελπίδα υπάρχει πάντα φυσικά...

Π.Π.: Ποιος μπορεί ν' ανοίξει νέες πόρτες, νέα παράθυρα;

Κ.Γ.: Οι νέοι φυσικά. Η δική μας γενιά μπορεί να περιμένει να δει τα ίδια πράγματα να ξαναγεννιούνται, όμως δεν κάνουν τα ίδια πράγματα και κάτι αρχίζει να γίνεται επειδή όμως εμείς ζούμε ακόμη με την παλιά ιδεολογία νομίζουμε ότι πήραν λανθασμένο δρόμο. Αυτό όμως κάτι την γνώμη μου δεν είναι σωστό. Πρέπει να παρακολουθήσουμε από πιο κοντά αυτά που γίνονται. Γενικά πιστεύω ότι μια καινούργια γενιά αρχίζει να ετοιμάζει τον δρόμο της.

Π.Π.: Κάτι άλλο Κώστα, εκανείς προηγούμενα μια αναφορά στις ταινίες που ετοιμάζεις για την κάθοδο σου στην Κύπρο. Έχεις καταστάσει σε κάποιες σκέψεις, κάποια σχέδια γι' αυτή την επαφή σου με την Κύπρο; Γιατί βλέπω το ενδιαφέρον σου για την Κύπρο να έχει αυξηθεί.

Κ.Γ.: ΟΛ' αυτά είναι ανάγκες. Κάθε φορά που βλέπω την Ελλάδα κι ότι λέγεται ελληνική κοιλότητα να συμβίωσει σαν ανάγκη να κάνω κάτι. Και βλέπω ότι η κρίση της Κύπρου, της Ελλάδας γενικά σήμερα, με την ιστορία της Μακεδονίας κτλ. είναι μια κρίση πολύ επικίνδυνη... Κι αυτό που γίνεται στην Κύπρο συνεχίζεται κι οι άνθρωποι την δέχονται, όπως δεχόμαστε όλα τα κακά πράγματα... Είναι που λέτε μια εσωτερική ανάγκη.

Από χρόνια ψάχνω να βρω μια κατάλληλη ιστορία. Με συγκινεί πολύ η περίπτωση της έρημης πόλης του Βαρσοβίου. Το πρόβλημα να πολύ σοβαρό. Και πρέπει να εξερευνηθεί ένας τρόπος συμβίωσης. Για να ζήσουν ειρηνικά οι δυο λαοί. Δεν μπορούμε να δεχτούμε φυσικά εμείς οι Έλληνες τις τουρκικές βεβήσεις. Σκέφτομαι να κάνω λοιπόν κάτι πάνω σ' αυτό το θέμα. Και το κυρίαρχο είναι το πιο καυτό.

Π.Π.: Κι εκεί είναι ο χώρος όπου συναντιούνται οι δυο λαοί. Κι ίσως μια σωστή λυσή βοηθήσει να ξεπεραστεί και το γενικό-

τερο πρόβλημα της ανταπαρθέσεως τους;

Κ.Γ.: Να πρέπει να βρεθεί σωστή λύση και να μη φτάσουμε στην βία. Και η βία πρέπει να αποφευχθεί με κάθε τρόπο. Αν και μερικές στιγμές όταν δεν υπάρχουν λύσεις η βία είναι η μόνη λύση. Δυστυχώς!

Π.Π.: Δηλαδή αντιλαμβάνομαι, ότι πρώτο στάδιο πιθανό να σε δούμε στην Κύπρο τον Αύγουστο. Και δεύτερο, αν κάτι ετοιμαστεί, θα μπορέσει η επαφή σου να γίνει πιο σταθερή και να δώσει ένα έργο μεγάλο για το νησί;

Κ.Γ.: Αν βρεθεί μια ιδέα. Αλλά προτιμώ να μη μιλήσουμε γι' αυτό ακόμα. Να μη πω λάμπε δηλαδή το τομάρι του λύκου προτού το πάσουμε.

Π.Π.: Και μια τελευταία ερώτηση. Αυτή η πρόσφατη επίσκεψη σου στην Αθήνα με τον Μιττεράν σου έδωσε κάποιες ιδέες για την γενικότερη ανάπτυξη των σχέσεων Ελλάδας - Γαλλίας;

Κ.Γ.: Οι σχέσεις Ελλάδας - Γαλλίας είναι γενικά πολύ καλές. Ο Μιττεράν υποστήριξε πάντοτε την ελληνική πλευρά και σ' ότι αφορά την Κύπρο και σ' ότι αφορά το «Μακεδονικό» και όλα τ' άλλα. Φυσικά μέσα στο πλαίσιο των γαλλικών συμφερόντων. Γενικά υποστήριξε πολύ ενεργά την Ελλάδα σε όλα τα θέματα και σε στιγμές ακόμη που η αντιπολίτευση και δικόι του ακόμη έπαρναν άλλες θέσεις.

Λοιπόν όταν μου ζήτησε να πάω μαζί του στην Ελλάδα πήγα πολύ ευχαριστός. Ηταν ένα ταξίδι πολύ απλό και φυσικά στο προσωπικό επίπεδο είναι πάντα ενδιαφέρον να βλέπεις πως γίνονται αυτά τα ταξίδια. Σαν κινηματογραφιστής. Κι επίσης γιατί νομίζω ότι ο Μιττεράν είναι ένας από τους σημαντικότες πολιτικούς άνδρες τους Γαλλίας. Εκείνου που θα παραμείνουν τελικά στη ιστορία είναι ο Ντε Γκώλ και ο Μιττεράν. Οι άλλοι θα χαθούν μέσα στο πλήθος.

Π.Π.: Ο Μίκης Θεοδωράκης μου έλεγε ότι ο Μιττεράν ήταν ενήμερος των θέσεων που έχεις επεξεργαστεί για την σημασία του πολιτιστικού σκέλους στην κοινωνική ανάπτυξη κι ότι μαζί με τον Μιττεράν και τον Ζαγκ Λάγκ επρόκειτο να προχωρήσουν στην οργάνωση ενός μεγάλου συνεδρίου στους Δελφούς με παρόντες της Πνευματικής ζωής. Μήπως έγινε αναφορά σ' αυτά τα θέματα στην συνάντησή σας στο σπίτι του Θεοδωράκη;

Κ.Γ.: Όχι δεν τα συζητήσαμε αυτά τα ζητήματα. Συζητήσαμε κυρίως τα σημερινά προβλήματα της Ελλάδας. Όπως γνωρίζεις όμως, ο Μιττεράν δημιούργησε την Διεθνή Ακαδημία που έχει ένα ρόλο να παίζει στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Π.Π.: Και ποιοι θα είναι οι στόχοι αυτής της Ακαδημίας;

Κ.Γ.: Καθάρω πολιτιστικός θα είναι ο στόχος. Και τα μέλη της θα είναι παράγοντες από τον χώρο της τέχνης. Κι από την Ευρώπη αλλά και ευρύτερα.

Π.Π.: Είσαι κι εσύ Κώστα μέλος αυτής της Ακαδημίας;

Κ.Γ.: Ναι, σαν Γάλλος όμως!